

VŠ MU

DIVADLO LAB

**Marius
von
Mayenburg**

MARTÝR

Marius von Mayenburg (1972, Mníchov) je režisér, dramaturg, prekladateľ a súčasný autor nemeckej drámy. Študoval starogermanistiku a neskôr, v rokoch 1994-1998, scénické písanie na Hochschule der Künste. Už počas štúdia v Berlíne bol lektorom v mníchovskom divadle Kammerspielen a v roku 1998 začal dramaturgicky spolupracovať s režisérom Thomasom Ostermeierom v divadle Baracke, ktoré vzniklo ako scéna Deutsches Theater.

“Koncom deväťdesiatych rokov vstupuje na javisko celý rad autorov, ktorých hry si zaslúžia nemalú pozornosť: Dea Loher, Roland Schimmelpfennig, Moritz Rinke, Thersia Walser, Falk Richter, Albert Ostermaier, Lutz Hübner, Werner Fritsch, Oliver Bukowski, Thomas Jonigk- všetci sa narodili po roku 1960 a všetkých už čiastočne uvádzali, no nie v tak veľkom formáte ako v neskorších rokoch. Mayenburg, narodený roku 1972 a absolvent kurzu „scénické písanie“ na berlínskej Hochschule der Künste, vstúpil do alžbetínskeho mraveniska mnohých nových mien, smerov a spojenectiev ako najmladší. Jeho spojenec sa volá Thomas Ostermeier a prišiel s programom „nového realizmu“ pre „divadlo v epoche svojho urýchlenia“. To je i názov manifestu, ktorý tento režisér po prvý raz predniesol práve v berlínskom múzeu súčasného umenia Hamburger Bahnhof. Ostermeier tvrdí, že divadlu, ktoré sa dusí v umení réžie možno pomôcť spoločensky významnými hrami. „Spojením divadla so svetom je autor“- pokračuje režisér a dodáva, že autorove texty sú horiacou dierou v papieri, cez ktorú sa človek díva, pokiaľ tam ešte niečo je- teda spálené miesto, ktoré chce divadlo ohraničiť čiernymi okrajmi, čiže, prázdne miesto ako oheň, s ktorým sa dá hrať.“ [1]

[1] Divadlo so svetom spája autor- Thomas Idmer, preložil Adam Bžoch

Mayenburgova hra *Tvár v ohni* (za ktorú získal v roku 1997 cenu pre mladých dramatikov a v roku 1998 cenu Frankfurter Autorenstiftung) bola v jeho kariére prelomová. Analyzuje v nej základnú zložku spoločnosti- rodinu. Jednotlivé postavy riešia svoje vnútorné problémy, ktoré ovplyvňujú ich (ne)schopnosť koexistovať a komunikovať medzi sebou. Objavuje sa tu postava dospievajúceho a uzavretého chlapca, ktorý má svojské vnímanie sveta, a pocit osamelosti a hnevu pretaví do teroristických činov v podobe podpaľačstva. Takúto postavu "outsiderského" tvrdohlavého chlapca volajúceho po pozornosti môžeme vidieť aj v jeho neskoršej hre **Martýr** (2012). Rovnako ako Benjamín (protagonista hry *Martýr*) má postava Kurta zvláštne vyhranené, veku postavy neprimerané názory na život: „*Treba sa odstrihnúť od spojenia a stať sa samým sebou, preč s cudzími myšlienkami a všetko uzavrieť...*“ [2].

Obaja pochádzajú z nefunkčných rodín, pohrdajú hodnotami väčšinovej spoločnosti a snažia sa o získanie vlastnej individuality. Ich spoločnými znakmi sú vnútorná neistota, zmätok a strach, ktoré ich doženú k radikálnym činom. V tomto smere je viditeľná istá paralela aj s dnešnou polarizovanou spoločnosťou. Čím viac sa nahnevani a zmätení jedinci izolujú, tým intenzívnejšie v nich narastá pocit nepochopenia a krivdy, a tým väčšmi túžia po sebavyjadrení, častokrát v podobe radikálnych, nie "mainstreamových" postojov a myšlienok. Z ďalších diel Mariusa von Mayenburga sa nedá nespomenúť divadelné hry ako *Paraziti* (2001), *Studené dieťa* (2002), *Eldorado* (2004) a *Haarman* (1995), ktoré z nemčiny preložil Roman Olekšák, či absurdnú komédiu *Perplex* (2011), ktorej slovenský preklad na objednávku DJGT urobil dramatik a režisér Lukáš Brutovský.

[2] [Tvár v ohni - Marius von Mayenburg](#)

Hru **Martýr** autor napísal ako reakciu na politickú situáciu; „...kdy po 11. září začali lidé mluvit o náboženství jako zdroji teroru a charakterizovali Korán jako zdroj terorismu. Vždyť ale právě my máme dlouhou tradici vycházející z Bible, křížových výprav a inkvizice. Z tohoto pohledu i Bibli můžeme brát jako knihu, která navádí k terorismu.“ [3]

Je zaujímavá z viacerých hľadísk, no najmä preto, že skúma, ako sa chováme v hraničných situáciách, a otvára množstvo otázok, na ktoré neexistuje jednoznačná odpoveď.

Napríklad situácia, kedy jedna z postáv, biologička Erika Roth, prednáša o evolúcii človeka. Benjamín sa proti vedeckému výkladu búri, a vedenie školy sa dostáva do patovej situácie. Ako zareagovať správne a konštruktívne?

Podobná (za iných okolností a v inom historickom kontexte) situácia nastala pred mnohými rokmi v americkom Tennessee, ktorá odštartovala „opičí“ proces, ktorý sa stal symbolom konfliktu medzi učením evolúcie a náboženským kreacionizmom.

Opičí proces

Scopesov proces, často nazývaný aj ako "Monkey Trial", bol súdny prípad v roku 1925, ktorý sa konal v Dayton v Tennessee. Jadro sporu spočívalo v Butlerovom zákone, ktorý zakazoval vyučovanie teórií o vzniku sveta, ktoré by boli v rozpore s biblickým výkladom pôvodu človeka. V tej dobe sa našiel dobrovoľník, učiteľ biológie John Scopes, ktorý bol ochotný porušiť tento zákon a vyučovať teóriu evolúcie, aby vyvolal právny spor.

V procese sa stretli dve výrazné osobnosti: obhajca Johna Scopesa, Clarence Darrow, a predstaviteľ kreacionistov, William Jennings Bryan. Scopes bol obvinený z toho, že vyučoval evolúciu, čo bolo v rozpore so zákonom. Darrow sa snažil demonštrovať absurditu tohto zákona a zdôraznil, že by nemal byť porušený prvý dodatok k ústave, ktorý zaručuje slobodu prejavu. *“Proces začal byť sporom o budúcu podobu amerického vzdelávania. Otázne bolo, koho viera bude mať navrch: či viera v zákony prírody, alebo v Bibliu. Nestáli však proti sebe vedci a insitní teológovia, skôr doslovní vykladači svätého písma a ľudia, ktorí tvrdili, že teória evolúcie nie je v rozpore s náboženstvom.”* [4]

Scopes bol uznaný za vinného a dostal pokutu 100 dolárov, no neskôr bola táto pokuta zrušená. Proces mal výrazný vplyv na verejnú diskusiu o mieste evolúcie v školách a konfliktoch medzi náboženstvom a vedeckými teóriami.

[3] Soprová, Jana. Marius von Mayenburg: Píšu z politického hněvu. Divadelní noviny, 2014

[4] Vyučujete evolúciu? Porušujete zákon - Tomáš Prokopčák

Viera v Boha dáva mnohým ľuďom nádej, zmysel existencie a silu prekonať životné prekážky. Slovenský kazateľ, Daniel Pastirčák, v jednom rozhovore povedal, že človek, ktorý vníma Boha ako skutočnosť, je vydaný napospas pokore, a že Ježiš bol mužom otázok, no dnes je náboženstvo skôr manuál odpovedí.

Benjamín sa síce pasuje do pozície martýra, no v priebehu deja zostáva jediným nepoškodeným on. Siahla po Biblii, aby sa pomstil okoliu za jeho povrchnosť a nezájum. Používa ju ako zbraň; prostriedok, ktorý mu zaistí moc a urobí ho viditeľným. Ťažko preto hovoriť o úprimnej, autentickej viere. Ide skôr o náboženský (najmä fanatický) fundamentalizmus, s ktorým sa, bohužiaľ veľmi často, stretávame aj dnes.

Benjamín využíva moc, ktorú nadobudne vďaka demonštratívne hlásaniu a manifestácii svojej fanatickej viery a úspešne manipuluje svojím prostredím. No prvopočiatky manipulácie sú v snahe o prežitie. Každý z nás potrebuje byť videný, počutý a pochopený. Ak sú tieto potreby dlhodobo nenaplnené, človek je živený strachom a odcudzením, a to vytvára vhodnú pôdu na zárodok extrémizmu v akejkoľvek podobe.

V našej inscenácii sme sa snažili zamerať na otázky: *Ako dlho dokáže človek znášať pocit nespokojnosti či frustrácie, kým sa uchýli k radikálnym rozhodnutiam? Je v našej modernej, čoraz viac individualizovanej spoločnosti priestor na blízkosť a dialóg?*

*„Lebo Hospodin je nahnevaný na všetky národy,
podrobil ich kliatbe záhuby, vydal ich na zabitie. Ich
zabití budú pohodení, z ich mŕtvol bude vychádzať
zápach, vrchy rozmoknú od ich krvi. Ved' prišiel deň
Hospodinovej pomsty, rok odplaty“*

Izaiáš 34, 2-3 a 7-8

Inscenačný tím

Preklad Kristína Prasse Šelepová

Réžia Kristián Kozmenko
(2. Mgr. KRD)

Dramaturgia Roberta Chrtánská
(1. Mgr. KRD)

Scéna Kristián Kozmenko

Kostýmy Kristián Kozmenko

Svetelný dizajn Martin Puškár, a.h.

Produkcia Alexandra Babiaková
(3. Bc. KDM),
Linda Ollé (2. Bc. KDM)

Interná kritika Viktória Vančová
(1. Mgr. KDŠ),
Karolína Kolcúnová (1. Mgr. KDŠ)

Pedagogické vedenie

doc. Michal Vajdička,
Mgr. art. Tomáš Maštálir
(Katedra herectva),

prof. Juraj Nvota,
Mgr. art. Lukáš Brutovský, ArtD.
(Katedra réžie a dramaturgie),
doc. Ján Ptačin, ArtD.

(Katedra scénografie),
Mgr. Zuzana Ďurčeková,
Mgr. art. Iveta Konýčková

**(Katedra divadelného
manažmentu),**
doc. Zdenka Pašuthová, ArtD.
(Katedra divadelných štúdií)

Štúdio Lab

Svoradova 4, 811 03 Bratislava
Divadelná sezóna 2023/2024

Premiéra: 8.1.2024

Osoby a obsadenie

(Účinkujú študenti 2. Mgr. ročníka)

Benjamin Südel Bence Hégli

Inge Südel Veronika Mészárosová

Erika Roth Lenka Kopuncová Fecková

Markus Dörflinger Barnabás Balla

Willy Batzler Martin Toman

Dieter Menrath David Kakaš

Lydia Weber Michaela Trokanová

Georg Hansen Oliver Asztalos

Christian László István Béhr

Na inscenácii spolupracovali

Manažérka Divadla Lab

Iveta Konýčková

Manažér technickej prevádzky

Boris Adamčík

Tajomníčka umeleckej prevádzky

Petra Kapustová

Scénické svetlo Martin Puškár,
Michaela Pavelková

Scénický zvuk Jaroslav Demeter,
Peter Zápražný

Stavba Peter Zápražný,
Martin Puškár, Jaroslav Demeter

Rekvizity a garderóba

Francesca Balej

Fotografie inscenácie Bára Podola

Výroba scény Igor Iliť

Grafika Juraj Bánó,

Kristián Kozmenko